

Zpráva z akce „Úspěšné regionální projekty s podporou nejen z Programu rozvoje venkova v Rakousku“

Termín 20. – 22. října 2023
Spolkové země Horní a Dolní Rakousko

Cílem třídní exkurze bylo seznámit účastníky s úspěšnými projekty Programu rozvoje venkova 2014–2020 (PRV) a dalšími dotačními možnostmi, které podporují místní podnikatele ve spolupráci s obcí nebo mezi sebou navzájem a příklady dobré praxe zaměřených na inovaci a adaptaci na klimatickou změnu jak v rozvoji obcí, tak ve venkovském podnikání a turistice či v zavádění a fungování krátkých dodavatelských řetězců.

Exkurze byla zahájena představením Celostátní sítě pro venkov, ohlédnutím za zrealizovanými akcemi napříč Českou republikou, jejími výsledky a výstupy a nástinem Akčního plánu a plánovaných akcí pro rok 2024.

První zastávkou pátečního dne bylo město Freistadt v regionu Mühlviertel, ve kterém nás přivítal zástupce města Gerhard Neunteufel a manažerka místní akční skupiny Conny Wernitznig. V krátkosti představili místní akční skupinu a ukázali první z příkladů dobré praxe - pivovar Eggenberg, který vaří pivo pouze z regionálních surovin. Regionální dodavatelé surovin mají zajištěn dlouhodobý a pravidelný odběr své produkce. Zároveň je zemědělcům umožněn odběr pevné složky odpadu, který je využíván jako krmná složka pro živočišnou výrobu. Na střeše tohoto pivovaru je fotovoltaika, která ve slunečných dnech dokáže pokrýt 1/3 elektrické energie svého denního provozu. V roce 2013 pivovar ve spolupráci s Českou republikou v rámci mezinárodní spolupráce připravil výstavu.

V informačním centru, které bylo druhou zastávkou exkurze, jsme se blíže seznámili propagací aktivit místní akční skupiny, zrealizovanými projekty zaměřenými na turistiku. Informační letáky byly i v českém jazyce, a to díky projektům realizovaným prostřednictvím programů, které podporují mezinárodní spolupráci (Interreg).

V objektu Salzhaus pro nás byla připravena podrobná prezentace o místní akční skupině regionu Mühlviertel, jejíž území zahrnuje 18 obcí s počtem 52 tis. obyvatel. Místní akční skupiny v Rakousku pomáhají žadatelům žádat o dotace v Leadrů prostřednictvím Programu rozvoje venkova. Metoda CLLD, která je na našem území běžnou, jim vůbec není umožněna. V programovém období 2007-2013 bylo z Leader finančně podpořeno 120 projektů, v období 2014-2020 to bylo 170 projektů. Od 1. července 2023 je možno v Rakousku žádat o finanční podporu ze Strategického plánu SZP na období 2023-2027.

Místní akční skupiny v Rakousku se kromě Leader projektů zaměřují na klimatické projekty a oblasti obnovitelných energií. Od roku 2010 mají možnost čerpat finanční prostředky z Energetického a klimatického fondu. Každé 3 roky mohou obce zpracovat svou strategii a požádat o dotaci v oblasti obnovitelných zdrojů, která je z evropských fondů financována ze 75 %. Na území Rakouska je dnes už 124 klimaticky zaměřených místních akčních skupin, což je více než 1/2 celého území Rakouska. Tento program má za cíl zvýšit nezávislost v energiích a využívat čisté zdroje pocházejících přímo z území dané MAS. V MAS Mühlviertel je do tohoto projektu zapojeno 17 obcí a v tříletém období 2021-2024 řeší následující oblasti problematiky:

- Energetická účinnost u komunálních budov – obce evidují spotřebu energií a následně zjišťují, kde je potenciál ušetřit a v jaké oblasti úspor investovat (např. výměna veřejného osvětlení na LED)
- Odklánění se od zemního plynu a ropy na vytápění biomasou, pořizování solárních panelů nebo čerpadel
- Výroba elektrické energie ze dřeva prostřednictvím biomasy a pelet
- Udržitelná mobilita prostřednictvím zlepšování podmínek pro cykloturistiku, podpora sdílení aut a snižování počtu parkovacích kapacit v centru měst
- Snižování objemu masa ve školských zařízeních, lokální bio produkce a více zeleniny
- Edukace v oblasti klimatu ve školských zařízeních
- Vzdělávání veřejnosti o uchování potravin, které je důležité pro jejich delší dobu spotřeby, výměna oblečení.

V Rakousku je možnost získat i dotační prostředky na adaptaci na změnu klimatu, a to prostřednictvím programu KLAR, který zde funguje od roku 2017. Má obdobné podmínky jako Energetický a klimatický fond – i zde jsou 3 leté strategie a výše dotace činí 75 % uznatelných nákladů. V současné době je do tohoto dotačního titulu zahrnuto 89 místních akčních skupin. Snahou je:

- Redukovat přehřívání měst pomocí výsadby zeleně na fasádách, střeších
- Pořádat informační akce s tipy, jak se například chovat v tropických dnech
- Jak předcházet nedostatku pitné vody pomocí využití vody dešťové
- Ve spolupráci se zemědělci předcházet erozím
- Podílet se na maximální možnosti vsakování vod formou Stockholmského řešení, které funguje na principu zelenomodré infrastruktury
- Definovat a analyzovat problémové oblasti například po přivalových deštích
- Sázet smíšené lesy a předcházet nákazám monokultur
- Analyzovat půdu bez nutnosti rozboru v laboratoři např. pomocí zapůjčování samovyhodnocovací sady nástrojů, který je v Rakousku pořizován z Leader a je k dispozici na obcích
- Udržovat biodiverzitu například volně dostupným osivem pro druhovou rozmanitost.

Sonja Hackl, která v budově Salzhaus tyto možnosti získání dotačních možností, které Rakousko posouvají v nezávislosti na energiích a získávání čistých zdrojů, prezentovala, nás provedla i městem Freistadt a ukázala nám některé realizované projekty v praxi. Tyto projekty jsou stezkou 12ti realizovaných klimatických opatření. Jedním z nich byl sdílený elektroautomobil. Každý, kdo tento automobil chce využívat, ročně zaplatí poplatek 360 € za rok, ve kterém je zahrnuta jízda 40 hodin. Za každou hodinu nad rámec je stanovena sazba 4 €. Majitelem a žadatelem o dotaci je spolek. Provoz auta není ekonomicky soběstačný, dochází k haváriím, finančně náročná je i údržba, ale i tak to považují za smysluplný a důležitý projekt. Na stejném místě, kde byl zaparkovaný sdílený elektroautomobil, byla i veřejně přístupná maringotka, ve které lidé nechávají oblečení nebo jiné potřeby do domácnosti, které jsou k dispozici pro ty, kterým věci ještě poslouží.

V centru města se nachází dům, který byl pomocí dotace z Leader obnoven a v současné době se v něm se svými produkty prezentují místní umělci a výrobci. V okolí hradeb se nachází společný skleník, bylinky, ping-pongový stůl a hřiště financované z dotačních prostředků, které byly městu poskytnuty na základě pořádání městského festivalu.

Na základě analýz ve městě Freistadt bylo zjištěno, že centrum obce už v květnových týdnech dosahuje vysokých teplot. Rozhodli se proto pro ozelenění náměstí a zrušení několika parkovacích míst, což koresponduje se strategií cíle Klimatického a energetického fondu. Pro nové stromy vyhloubili velké jámy, aby se kořenovému systému stromu dařilo po několik desítek let a nemusely být po přibližně 30 letech, jako běžně rostlé stromy v městských zástavbách, vykáceny. Při projektování narazili na množství problémů, ať už výběr druhu stromu v souvislosti s výškou koruny a jejím rozpětím, jeho barvou, rizikem nemocí, zákazu stékání dešťové vody

přilehlých domů s měděnými střechami do substrátu, vedenými inženýrskými sítěmi, tak i problémy v rámci komunitního plánování. Pořízen byl habrovec habrolistý, který byl uložen do speciálního substrátu. Cena výsadby jednoho stromu se vyšplhala na 20 tis €. Na střechách domů v centru města se nachází fotovoltaické panely, které dodávají energii do 8 škol a radnice.

V Tragwein, kde jsme zahájili druhý den exkurze, nás uvítal starosta Josef Naderer před farmářskou prodejnou. Obec má 3 300 obyvatel a je specifická tím, že byly zrušeny popelnice na odpad. Každá domácnost musí vozit odpad do sběrného dvora. Kvitoval zodpovědnost a ukázněnost místních obyvatel s tím, že lidé začali nad odpadem a jeho množstvím více přemýšlet. S MAS Mühlviertel spolupracují již 15 let a jedním ze zrealizovaných projektů prostřednictvím Leader je farmářská prodejna, jehož majitelem a zároveň žadatelem o dotace je spolek. V roce 2017 provedly změnu konceptu, zřídili zde i gastronomii a dbali na to, aby všechny produkty byly vyrobeny ve vzdálenosti maximálně 30 kilometrů od Tragweinu. Gastronomie ale nefungovala podle představ, proto jí po 2 letech změnili na prodejní plochu. I teď se potýkají s výzvou, kterou jsou vysoké provozní náklady a nižší množství nákupů. Obrat klesl přibližně o 20 %. V současné době v obchodě své produkty nabízí 100 farmářů, kteří ale prodejnu nezaváží. Logistiku řeší zaměstnanec bioprodejny Grünhilde, který pro produkty přímo k farmářům jezdí. Roční obrat bioprodejny je 700 tis €, z toho personální náklady jsou 350 €. Jedním ze členů spolku je i majitel Biofarmy Pankrazhofer, který nás pozval k načerpání inspirace na farmu.

členů spolku je i majitel Biofarmy Pankrazhofer, který nás pozval k načerpání inspirace na farmu.

Biofarma Pankrazhofer se od roku 2003 věnuje hospodaření v režimu bio a intenzivně se zaměřuje na cirkulární hospodářství. Kromě ovocných druhů stromů a běžně pěstovaných obilovin pěstuje i speciální žito, které roste do výšky 2,3 metru. Jde o starou odrůdu, kterou od něj pravidelně odkupuje

místní pekárna a řetězec Billa. Kolem jeho farmy vede informační stezka, která byla podpořena z Leadru. Jde o tabule s informacemi o pěstování ovoce. Jeho farma zpracovává výpěstky vlastního ovoce a hořčičného semínka (lis na ovoce byl předmětem projektu Leader). Má zde i farmářskou prodejnu, pořádá zde různé workshopy a exkurze, o čemž jsme se mohli přesvědčit přímo při naší návštěvě. Na farmě jsme se potkali se 12 mladými agrárníky, kteří čerpali inspiraci pro své studium a praxi.

Inspirativní projekt zaměřený na eliminaci znovupoužitelného nádobí jsme měli možnost vidět v Ober-Grafendorf. Ekologický svazek, jehož členem jsou obce, zažádal o dotaci o 5 přívěsů, ve kterých jsou pulty, myčky na nádobí a v případě zájmu i porcelánové a skleněné nádobí a příborové sady. Smyslem projektu je, aby na akcích, ať veřejných nebo soukromých, nebylo používáno jednorázové nádobí. Kromě samotného přívěsu a nádobí se v rámci projektu pořídily i letáčky a film, aby ti, kteří si přívěs zapůjčí, uměli s technologií pracovat. V případě, že je obec v Ekologickém svazu členem, je možnost zapůjčit si tento přívěs za 100 € na den, pokud členem není, je sazba stanovena na 150 € na den. U soukromých osob je sazba navýšena a také závisí na počtu kusů zapůjčeného nádobí. V roce 2022 byl přívěs zapůjčen 15x, v roce 2023 19x.

EVROPSKÁ UNIE
Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
Evropa investuje do venkovských oblastí
Program rozvoje venkova

Od roku 1852 funguje v obci Pommern rodinná farma Wilhelmsburger Hoflieferanten. V současné době chovají 60 dojnic, mléko prodávají ze dvora, vyrábějí i tvarohy a jogurty s místním ovocem. 2x týdně pečou přibližně 100 kg domácího chleba, ke kterému pořádají i workshopy. Rodinná farma získala i ocenění za inovace a udržitelnost v Itálii (cena Evropského parlamentu). Do 100 škol dodávají školní mléko ve speciálních kelímcích, které se vrací zpět neumyté, často i s víčkem na farmu a která je dále postupuje do recyklační firmy. Jde o speciální materiál, který může být recyklován stále dokola. Dětem se snaží jít příkladem v oblasti životního prostředí, proto pro ně pořádají přednášky

a pořádají pro ně do recyklační firmy exkurze. V jejich pracovně zpracovávají mléko dalších 6ti farmářů, kteří jsou společně ve sdružení. Farma se snaží o plnou automatizaci kravína a klade důraz na to, aby dojnice měly volný pohyb a možnost pastvy, klidovou zónu s masážními kartáči a dostávali kvalitní regionální krmivo. Modernizace je vyčíslena na 2,5 mil €, dotace na pořízení automatizovaného systému činila 300 tis €. Rodinná farma provozuje i samoobslužnou prodejnu, kam nás majitel farmy také pozval.

Součástí exkurze bylo i setkání s předsedou MAS Mostviertel Mitte Gonausem Antonem a výkonnou ředitelkou MAS Petrou Scholze-Simmel. Tato MAS vznikla v roce 2001 a zahrnuje 40 obcí. V jižní částech regionu je vysoké zalesnění a potýkají se s problémem odlivu obyvatel, naopak na severu se region rozvíjí a stěhují se sem lidé a vznikají nová pracovní místa. V programovém období 2017-2020 bylo prostřednictvím Leader podpořeno 86 projektů. V současné době mají schválenou novou Strategii a nyní se čeká na vyhlášení intervencí. V rámci diskuse jsme se kromě jiného ptali i na to, zda mohou vyzdvihnout nějaký netradiční projekt. Za programové období 2007-2013 to byl projekt zaměřený na propagaci dřínu obecného, keře s červenými plody. V programovém období 2014-2020 to byl filmářský projekt. Bylo natočeno 80 filmů o délce přibližně 10 minut, zachycujících historii obcí, rozhovory s rodáky. Herci jsou obyvatelé obcí.

První zastávkou třetího dne byl bezobslužný obchod v obci Kilb. Prostor prodejny je v pronájmu spolku, který byl žadatelem v Leadru o vybavení prodejny včetně pořízení samoobslužné prodejny. Sami farmáři, kteří zásobují prodejnu svými sezónními potravinami, jsou zodpovědní za své regály, pomocí kamer mohou sledovat situaci a vyhodnotit, zda a kdy svůj regál dozásobí. V průměru tento obchod navštíví 120 zákazníků s průměrnou útratou 10 €.

Možnost finanční podpory v Leader využila i obec Weinburg, a to na dovybavení komunitní bylinkové zahrady. Z dotace pořídili zázemí, které slouží pro pořádání workshopů a výrobu sirupů, čajů a solí, informační tabule pro naučnou stezku. Přebytky bylin prodávají místnímu farmáři. Na rok 2024 mají v bylinkové zahradě naplánováno 50 akcí.

Ukázku využití mobilní aplikace k propagaci a provozu poutní cesty Via Sacra z Vídně do Mariazell jsme viděli ve městě Lilienfeld. Poutní stezka vede přes 4 území místních akčních skupin, které společně zrealizovaly projekt obnovy značení stezky jakožto průvodce poutníků.

Navštívená místa a projekty realizované z Programu rozvoje venkova 2014-2020 prostřednictvím metody Leader byly vybírány tak, aby bylo možné uplatňovat inspirativní nápady v podmínkách nastavených intervencí Strategického plánu Společné zemědělské politiky na období 2023-2027 v České republice.

Zpracovala Ing. Martina Bošelová, MBA

Dne: 27. října 2023